

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Joanna Kielan

Organizacja i funkcjonowanie innych form wychowania przedszkolnego

Spis treści

Wprowadzenie	3
Charakterystyka gmin.....	5
Problemy badawcze	6
Rola innych form wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich	7
Cele i priorytety	9
Organizacja i oferta innych form wychowania przedszkolnego	10
Finansowanie: POKL i co dalej.....	11
Podsumowanie.....	13

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wprowadzenie

Każde dziecko w wieku 3-5 lat powinno mieć dostęp do edukacji przedszkolnej. Jest to okres, w którym kształtuje się rozwój społeczny, intelektualny i emocjonalny dziecka. Jednocześnie jest to też czas, kiedy najłatwiej nabrać braki edukacyjne. *„Inwestowanie w edukację na bardzo wczesnym etapie jest zarówno bardziej efektywne, jak i bardziej sprawiedliwe: korygowanie niepowodzeń później jest po prostu niesprawiedliwe, a równocześnie bardzo nieefektywne. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że edukacja przedszkolna ułatwia dalszą naukę, ale także dlatego, że – co wynika z wielu danych – może ona przynieść znaczne korzyści społeczno-ekonomiczne, zwłaszcza w przypadku dzieci ze środowisk defaworyzowanych”*¹. Dlatego ważne jest, aby wszystkim dzieciom niezależnie od miejsca zamieszkania, statusu społeczno-ekonomicznego, rasy czy kultury w jakiej się wychowały zapewnić równe szanse edukacyjne.

Największą barierą w dostępie do edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich jest odległość miejsca zamieszkania dziecka od przedszkola. Niestety z powodu braku finansów, a także braku odpowiednich warunków lokalowych wiele gmin nie decyduje się na tworzenie przedszkoli na wsiach.

Już w 2004 roku zaalarmowana niską scholaryzacją przedszkolną na terenach wiejskich, Fundacja Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego jako pierwsza w Polsce, uruchomiła program „Gdy nie ma przedszkola”. Celem programu było wyrównywanie szans edukacyjnych i stworzenie nowych form edukacji dla dzieci w wieku 3 – 5 lat. W ten sposób powstały alternatywne formy opieki przedszkolnej, których wyposażenie i wynagrodzenie nauczycieli finansowane było z budżetu gminy, a szkolenie pedagogów, monitorowanie jakości ich pracy oraz przygotowanie materiałów dydaktycznych leżało po stronie fundacji. Działalność ta finansowana była głównie z gminnych środków przeznaczonych na kulturę, profilaktykę lub pomoc społeczną.² O Fundacji Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego wspominają w poprzednich rozdziałach Swianiewicz oraz Marchlewski.

Powstanie alternatywnych form edukacji przedszkolnej przyczyniło się do opracowania przez resort edukacji odpowiedniego rozporządzenia nadającego tym formom edukacji status prawny. Alternatywne formy edukacji przedszkolnej zostały zinstytucjonalizowane i zapisane w ustawie o systemie oświaty pod nazwą „inne formy wychowania przedszkolnego”.

¹ Wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem w Europie: zmniejszanie nierówności społecznych i kulturowych, EACEA 2009.

² Dobry start. Jak wprowadzać alternatywne formy wczesniej edukacji? Warszawa: Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego.

Z dniem 10 stycznia 2008 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków ich tworzenia, działania i organizowania. Rozporządzenie pozwoliło na tworzenie, obok istniejących w systemie przedszkoli i oddziałów przedszkolnych, także punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego, a tym samym na ułatwienie dostępu do edukacji przedszkolnej dzieciom 3-5 letnim z różnych środowisk, zarówno wielkomiejskich jak i wiejskich³.

Zgodnie z obecną ustawą, wychowanie przedszkolne może być realizowane w publicznych i niepublicznych przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego.

W rozporządzeniu MEN wyróżnione zostały dwa rodzaje innych form wychowania przedszkolnego, punkty przedszkolne oraz zespoły wychowania przedszkolnego. Zarówno w punktach jak i zespołach przedszkolnych zajęcia prowadzone są przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący, z tym, że w przeciwieństwie do punktów, zespoły działają tylko w niektóre dni tygodnia. Organem prowadzącym dla obu tych form może być samorząd, organizacja pozarządowa, fundacja, czy stowarzyszenie np. rodziców lub nauczycieli. Formy publiczne zakładane są przez JST, osoby prawne lub osoby fizyczne, natomiast formy niepubliczne jedynie przez osoby prawne lub fizyczne. Warunkiem utworzenia punktu lub zespołu jest otrzymanie przez organ prowadzący pozytywnej opinii właściwego państwowego inspektora sanitarnego oraz komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej. Zadaniem organu prowadzącego jest ustalenie nazwy i miejsca innej formy wychowania przedszkolnego, celów i zadań punktu lub zespołu, oraz sposobu ich realizacji, jak również ustalenie dziennego wymiaru godzin zajęć, natomiast w przypadku placówki publicznej ustalenie wymiaru zajęć bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki, zgodnie z ustawą o systemie oświaty. W wypadku zespołów wychowania przedszkolnego organ prowadzący określa dni tygodnia, w których prowadzone są zajęcia.

Zajęcia w punktach i zespołach mogą być prowadzone w grupach liczących od 3 do 25 dzieci. Minimalny dzienny wymiar zajęć to 3 godziny, ich ilość zajęć w tygodniu zależy od liczebności grupy, dla grup liczących od 3 do 15 dzieci wynosi 12 godzin, dla grup od 16 do 19 – 16 godzin i dla grup od 20 do 25 – 20 godzin. Podstawowym kryterium odróżniającym obie formy jest częstotliwość prowadzonych w nich zajęć. Czas pracy zespołu lub punktu powinien być elastyczny, uzależniony od

³ W związku ze zmianami, które zostały wprowadzone 5 sierpnia 2010 r. ustawą o zmianie ustawy o systemie oświaty wydane zostało nowe rozporządzenie MEN z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania.

lokalnych potrzeb i możliwości, dostosowany do liczby dzieci oraz do potrzeb i oczekiwań rodziców, aby zapewnić możliwość zrealizowania wymagań, wynikających z podstawy programowej wychowania przedszkolnego.

Nauczyciele pracujący w innych formach wychowania przedszkolnego powinni posiadać kwalifikacje wymagane dla nauczycieli przedszkola. W zakresie zadań nauczyciela mieści się współdziałanie z rodzicami, specjalistami, prowadzenie obserwacji pedagogicznych, zachowanie właściwej jakości pracy wychowawczo-dydaktycznej. Pedagog prowadzący zajęcia w punktach lub zespołach realizuje program wychowania przedszkolnego. W zajęciach mogą uczestniczyć rodzice (prawni opiekunowie) dzieci lub inni pełnoletni członkowie rodziny (m.in. dziadkowie, starsze rodzeństwo) upoważnieni przez rodziców. Pomagają oni w opiece nad dziećmi, mają oni również możliwość korzystania z porad i konsultacji udzielanych przez nauczycieli.

Od wprowadzenia innych form wychowania przedszkolnego minęły już trzy lata, a mimo to nie mamy jasnego obrazu, jak są prowadzone. Kwestie finansowe i organizacyjne punktów przedszkolnych zostały poruszone w raporcie Swianiewicza. Marchlewski natomiast rozszerza problematykę innych form wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich. Warto zastanowić się jaka rolę odgrywają inne formy wychowania przedszkolnego, jakie są ich priorytety i co oferują.

W celu zwrócenia uwagi na różnorodność podejść do prowadzenia innych form wychowania przedszkolnego omówione zostaną doświadczenia trzech samorządów: Suchy Dąb (gmina wiejska, w której punkty przedszkolne finansowane są ze środków POKL, a prowadzone przez koordynatorki-nauczycielki), Głuchów (gmina wiejska, której punkty przedszkolne prowadzone są przez stowarzyszenie rodziców) oraz Sokółka (gmina miejsko-wiejska, która zespoły wychowania przedszkolnego finansuje ze środków własnych).

Charakterystyka gmin

Suchy Dąb jest małą gminą wiejską, typowo rolniczą, położoną na Żuławach. Na terenie gminy nie funkcjonuje żadne przedszkole samorządowe „W latach 90-tych przedszkole istniało, zostało w 1998 roku zlikwidowane, ponieważ było usytuowane na prywatnym terenie, gdzie właściciel wypowiedział używanie właśnie obiektów”. Od 2009 roku gmina pozyskuje środki unijne na prowadzenie innych form wychowania przedszkolnego, pracę punktów pilotuje zespół koordynatorek-nauczycielek, które samodzielnie piszą wnioski o dofinansowanie i koordynują pracę siedmiu placówek. Obecnie

realizowany jest już trzeci projekt ze środków POKL. Punkty usytuowane są w szkołach podstawowych i świetlicach wiejskich. Niektóre punkty działają na dwie zmiany: poranną i popołudniową. Zapewniony jest również dowóz dzieci do poszczególnych punktów. Jeszcze przed utworzeniem punktów przedszkolnych na terenie gminy Fundacja Inicjatyw Oświatowych utworzyła dwa zespoły wychowania przedszkolnego, które po zakończeniu finansowania zostały przejęte przez stowarzyszenia rodziców. Niestety z powodu słabej organizacji i braku „silnej ręki” sprawującej kontrolę, stowarzyszenia rozwiązały działalność.

Silnie i prężnie działające stowarzyszenia rodziców działają na terenie gminy Głuchów. Jest to mała, typowo wiejska gmina, leżąca w powiecie skierniewickim, liczy zaledwie 6 tys. mieszkańców. *„Od 100 lat, bo tym roku obchodzimy stulecie przedszkola naszego gminnego, istniało przedszkole, które mogło przyjąć docelowo 45 dzieciaków. W 2001 roku spotkaliśmy na naszej drodze Fundację Komeńskiego, która zaprosiła nas do pilotażowego programu „Tam gdzie nie ma przedszkoli” i wspólnie z Komeńskim utworzyliśmy 4 ośrodki wychowania przedszkolnego w ramach tego pilotażu”.* W 2007 roku gmina rozpoczęła współpracę z Fundacją Elementarz z Katowic⁴, w 2009 roku otrzymała wsparcie z UE na realizację projektu „Przedszkolak odkrywa świat”, a w międzyczasie współpracowała z Fundacją Edukacji Przedszkolnej z Wrocławia. Po zakończeniu finansowania ze środków POKL punkty przedszkolne zostały przejęte przez stowarzyszenia rodziców. Dziś przy każdej szkole podstawowej działa inne stowarzyszenie prowadzące punkt przedszkolny. Łącznie na terenie gminy znajduje się sześć innych form wychowania przedszkolnego.

Sokółka jest gminą miejsko-wiejską położoną na Podlasiu. Gmina przez trzy lata pozyskiwała środki z POKL na prowadzenie innych form wychowania przedszkolnego. Po zakończeniu projektów samorząd przejął obowiązek finansowania i utworzył sześć zespołów wychowania przedszkolnego.

Problemy badawcze

Jednym z celów tego rozdziału jest przyjrzenie się roli innych form wychowania przedszkolnego. Ideą ich wprowadzania było wyrównywanie szans edukacyjnych, głównie na terenach wiejskich, tam gdzie nie funkcjonują przedszkola samorządowe. Analiza realizacji tego celu w trzech opisanych gminach pozwoli dostrzec różnice występujące w spostrzeganiu roli edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich.

⁴ Fundacja Elementarz została szerzej opisana w rozdziale Swianiewicza.

Kolejną kwestią są priorytety i wartość dodana innych form wychowania przedszkolnego w oczach samorządu, organu prowadzącego (jeżeli nie jest to samorząd), kadry nauczycielskiej i rodziców. Jakie ich zdaniem umiejętności, kompetencje, zdolności, talenty nabywają dzieci?

Warto również zwrócić uwagę na różnorodność ofert i sposobu organizacji czasu pracy innych formy wychowania przedszkolnego. Jak już wcześniej wspomniałam, inne formy prowadzone są w „skróconym” wymiarze godzin, a grupy są zazwyczaj różnowiekowe, dlatego ciekawe w jaki sposób prowadzone są w nich zajęcia. Czy mimo krótszego wymiaru godzin w porównaniu z tradycyjnymi przedszkolami, prowadzone są zajęcia dodatkowe?

Ostatnim punktem jest finansowanie innych form wychowania przedszkolnego i zapewnienie ciągłości projektów po ustaniu finansowania ze środków POKL.

Rola innych form wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich

Samorządy tworzyły punkty i zespoły wychowania przedszkolnego w celu rozszerzenia swojej oferty edukacyjnej. Chęć wyrównywania szans edukacyjnych, zaktywizowania środowiska oraz duża świadomość władz gmin przyczyniły się to powstania innych form edukacji na terenach wiejskich. Początki jednak nie były łatwe. Co prawda w gminie Sokółka inicjatywa utworzenia innych form wyszła wspólnie ze strony burmistrza i mieszkańców, jednakże część społeczeństwa nie od razu poparła projekt. Problemy pojawiły się na terenach wiejskich, niektóre szkoły początkowo nie godziły się na otwieranie innych form w ich placówkach, również rodziców trzeba było namawiać do wysyłania dzieci do „małych przedszkoli”. Gmina podjęła wiele działań, organizowane były spotkania z rodzicami, podczas których rozdawano ulotki, pojawiły się ogłoszenia w prasie i na stronie internetowej miasta, każdy z mieszkańców otrzymał również list powiadamiający o naborze do zespołów przedszkolnych. Starania gminy okazały się skuteczne, rodzice posyłają dzieci do innych form wychowania przedszkolnego, a nawet sami chętnie uczestniczą w zajęciach oferując nauczyciela swoją pomoc. Dziś w gminie Sokółka opieką przedszkolną objęte są prawie wszystkie dzieci. Wiceburmistrz gminy przeprowadził ankietę wśród rodziców, w celu zebrania materiału na temat działania Klubu Przedszkolaka, współpracy z rodzicami oraz członkami rodziny dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Zgodnie z przeprowadzoną ankietą 84 proc. rodziców odpowiedziało, że Kluby Przedszkolaka spełniają ich oczekiwania, 88 proc. za zalety klubów uważa dobrą organizację i opiekę nad dzieckiem, 87 proc. rodziców odpowiedziało, że babcie i dziadkowie dzieci

uczęszczających do innych form, zaangażowani są w działanie klubów przedszkolnych. Wyniki ankiety wraz z ankietą zamieszczone zostały w załączniku.

Podobnie sytuacja wyglądała w gminie Suchy Dąb, tu największym wyzwaniem było przekonanie społeczeństwa o roli edukacji przedszkolnej w życiu ich dzieci. W latach 90-tych, kiedy zamknięto większość przedszkoli na terenach wiejskich⁵, w świadomości mieszkańców istniało przekonanie, że najlepsza opieką nad dzieckiem stanowi jego matka. Takie podejście rodziców powstrzymywało ich przed posyłaniem dzieci do nowopowstałych punktów przedszkolnych. Władze lokalne oraz koordynatorki prowadzące punkty przedszkolne szukały sposobów na przekonanie rodziców o wadze wczesnej edukacji w rozwoju ich dziecka. Nauczycielki-koordynatorki osobiście organizowały spotkanie informacyjne dla rodziców z każdej wsi, na których mówiły o wadze edukacji przedszkolnej. Z „niechętnymi” rodzicami prowadziły rozmowy indywidualne, odwiedzając ich w domach mówiły: *„Proszę nie robić krzywdy dziecku, bo dzisiaj to dziecko nie pójdzie, ale spotkamy się kilka lat w szkole i będzie poważny problem z dzieckiem... Czy Pani chce, żeby Pani dziecko odstawało w pierwszej albo trzeciej klasie?”*. Argumenty te skutkowały, coraz więcej rodziców zaczęło posyłać dzieci do punktów przedszkolnych, a z czasem sami zaczęli interesować się działalnością innych form. Niestety wciąż wielu z nich nie dostrzega wartości edukacyjnej i wychowawczej punktów przedszkolnych, a dzieci przyprowadzają do nich w celu zapewnienia sobie 4 godzin wolnego czasu w ciągu dnia.

W gminie Głuchów rodzice dostrzegli dobroczynny wpływ edukacji przedszkolnej poprzez doświadczenie, i obserwacje. Różnica między dziećmi, uczęszczającymi do innych form, a tymi, które pozostały w domu była diametralna. Gmina również organizowała spotkania informacyjne, ksiądz ogłaszał informację na ambonie, nauczycielki chodziły po domach zbierając zapisy do punktów. W tym przypadku pozostawiono rodzicom wolny wybór, nikt nie namawiał ich na posłanie dziecka do innej formy opieki przedszkolnej. *„Luksusem jest przedszkole na terenie wiejskim, wkrótce rodzice sami zdecydowali się posyłać swoje dzieci do przedszkoli”* – członek stowarzyszenia rodziców prowadzącego punkt przedszkolny. Dziś opieką przedszkolną na terenie gminy objętych jest 96 proc. dzieci w wieku 3-5 lat.

W przypadku Głuchowa punkty przedszkolne poza pełnieniem roli edukacyjnej przyczyniły się do aktywacji i integracji całej społeczności lokalnej. Członkami stowarzyszeń są rodzice nie tylko wszystkich dzieci uczęszczających do punktów przedszkolnych, ale też ci, których dzieci już zakończyły

⁵ Marchlewski W. (2011), Organizacja wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich.

etap edukacji przedszkolnej. W życie innych form angażują się koła gospodyń, parafia oraz lokalni przedsiębiorcy.

Badanie w trzech gminach pokazały, że w ostatnich latach świadomość rodziców dzieci zamieszkujących tereny wiejskie bardzo się zmieniła. Zaczęli oni dostrzegać zalety edukacji przedszkolnej. Coraz częściej postrzegają punkty/zespoły nie tylko jako „przechowywanie dla dzieci”, ale jako miejsce gdzie zdobywają wiedzę, kształtują swój rozwój emocjonalny, talenty, nabywają kompetencji społecznych. Niestety istnieje wciąż duża część społeczeństwa, którego świadomość nie uległa zmianie. Owszem posyłają oni swoje dzieci do punktów czy zespołów przedszkolnych, ale nie dostrzegają przy tym wartości edukacyjnej i rozwojowej tych miejsc, robią to głównie z pobudek konformistycznych. Warto się tu zastanowić, w jaki sposób można zaktywizować tę część społeczeństwa i zmienić jej priorytety.

Cele i priorytety

Wyrównywanie szans edukacyjnych to nie tylko zapewnienie wszystkim dzieciom dostępu do edukacji, ale też kształtowanie w nich kompetencji społecznych, intelektualnych i emocjonalnych. Kreatywność, wytrwałość, komunikacja z rówieśnikami, to umiejętności i dyspozycje, które najłatwiej jest rozwijać we wczesnym dzieciństwie. W Europie wyróżnia się dwa podejścia do edukacji przedszkolnej: szkolne i pedagogiczne. Pierwsze podejście nakierowane jest na zdobywanie umiejętności szkolnych, związanych z czytaniem, pisanem i matematyką. Natomiast podejście pedagogiczne kładzie nacisk na rozwój społeczno-emocjonalny dziecka.⁶

W gminie Suchy Dąb oraz Sokółka, gdzie inne formy prowadzone były przez zespół koordynatorek lub samorząd, dominuje podejście szkolne. Natomiast w gminie Głuchów, gdzie punkty prowadzą stowarzyszenia rodziców nacisk kładzie się na priorytety pedagogiczne. We wszystkich trzech gminach po kilku latach działania takich form edukacji odnotowano znaczne postępy i wysokie osiągnięcia w szkole podstawowej dzieci, które wcześniej uczęszczały do punktów czy zespołów przedszkolnych. Jako główne kompetencje tych dzieci wymieniano: lepsze stopnie, umiejętność trzymania kredki, liczenia, pisanie, ale także umiejętność pracy w grupie, samodzielność, kreatywność, odwagę, pewność siebie i umiejętność zadawania pytań. W grupie tych czynników znajdują się również umiejętności wpływające na rozwój społeczno-emocjonalny dzieci.

⁶ Sobotka A. (2012), Edukacja przedszkolna w Europie (Francja, Włochy, Szwecja).

W Suchym Dębie wzrost kompetencji społecznych został wymieniony jako istotny, choć nie priorytetowy aspekt rozwoju dziecka. Również rodzice dzieci oceniają punkty i zespoły przedszkolne jako miejsce, gdzie dzieci „chodzą się uczyć”. Część z nich nie dostrzega zmian rozwojowych jakie wystąpiły u ich dzieci od momentu uczestnictwa w zajęciach i zabawy z rówieśnikami. Niektórzy rodzice wykorzystują czas pobytu dziecka w punktach, jako dobry moment na zajęcie się „swoimi sprawami”. Inne podejście przejawiają nauczycielki prowadzące punkty przedszkolne, co prawda również one przede wszystkim stawiają na rozwój umiejętności szkolnych, jednak jako atuty pobytu dziecka w innej formie wymieniają także kompetencje społeczne i większą samodzielność.

Również przedstawiciele Sokółki przyznali, że część rodziców przedszkolaków z Sokółki wołałaby, żeby dziecko pozostawało dłużej w zespole przedszkolnym, aby mieli więcej czasu dla siebie. Jednak podkreślają, że wielu z nich bierze aktywny udział w zajęciach i wspiera pracę nauczycieli. Na pierwszym miejscu poza kształtowaniem kompetencji szkolnych, stawiają oni samodzielność, odwagę oraz płynność w nawiązywaniu kontaktów z rówieśnikami.

Z odmiennym podejściem spotkaliśmy się w gminie Głuchów. Tu na pierwszym planie wymieniane są kompetencje społeczno-emocjonalne, takie jak: kreatywność, pewność siebie, odwaga, umiejętności komunikacyjne, wyrażania siebie i podejmowania ról, a nawet asertywność. W kształceniu tych kompetencji nauczyciele punktów nie pozostają bierni: *„dzieci uczą się życia w społeczeństwie (...), zachowania się przy stole, sprzątania po sobie, uczą się dzielić i pracować w grupie (...). Chodzi tu o wyrównywanie szans, zwrócenie uwagi na problemy poszczególnych dzieci”* – jedna z matek będąca członkiem stowarzyszenia prowadzącego punkt przedszkolny. Poza prezentowanym podejściem pedagogicznym, nie umniejszana jest waga kształtowania umiejętności szkolnych.

Organizacja i oferta innych form wychowania przedszkolnego

Zapewnienie bogatej oferty edukacyjnej często wymaga dużych nakładów finansowych. Warto zwrócić uwagę na to, jak z tym wyzwaniem poradziły sobie badane gminy.

Dużą różnorodność oferty edukacyjnej zapewniają środki pozyskane z programów unijnych. Bardzo to zmotywowało gminy do tworzenia innych form. Widać to na przykładzie Suchego Dębu: wyprawka szkolna, atrakcyjne zabawki, profesjonalne wyposażenie dla nauczycieli (aparaturę fotograficzną, komputer, drukarka, pomoce dydaktyczne), a nawet DVD i telewizor w każdym punkcie. To tylko materialne zasoby jakie można pozyskać z funduszy unijnych, warto jednak wspomnieć o bogatej

ofercie dodatkowych zajęć edukacyjnych, nie tylko dla dzieci, ale też dla nauczycieli i rodziców: nauka języka angielskiego, rytmika, taniec, logopeda, zajęcia z psychologiem, pedagogizacja rodziców oraz liczne szkolenia dla nauczycieli. Ze środków POKL, przy 3 proc. wkładzie własnym gminy, finansowany jest dowóz dzieci do punktów przedszkolnych.

Gmina Sokółka w czasie dotacji z POKL oferowała podobne „atrakcje” jednak po zakończeniu finansowania musiała z części z nich zrezygnować. Dziś z budżetu własnego finansuje logopedę, a fundusze na zajęcia dla rodziców pozyskuje ze środków na przeciwdziałanie uzależnieniom. Gmina do dziś korzysta z pomocy dydaktycznych zakupionych z dotacji unijnych, również kadra nauczycielska, zatrudniana w zespołach przedszkolnych przeszła odpowiednie szkolenia w czasie trwania projektów UE. Widać tu dobry przykład wykorzystania środków POKL i zapewnienie ciągłości zajęć dodatkowych.

Organizacja pracy innych form wychowania przedszkolnego zależy od organu prowadzącego. Każda z badanych gmin pokazuje inny sposób prowadzenia zajęć oraz nadzoru pedagogicznego.

W Głuchowie każdy punkt prowadzony jest przez inne stowarzyszenie rodziców, aby zapewnić spójność pracy wszystkich form wychowania przedszkolnego gmina zatrudnia doradcę metodycznego. Wizytuje on wszystkie placówki raz w miesiącu, a raz na dwa miesiące spotyka się z nauczycielami ze wszystkich punktów i przedstawicielem gminy w celu omówienia wspólnych celów i rozwiązania powstałych problemów. Rola doradcy metodycznego przypomina trochę opisanego w rozdziale Sobotki koordynatora pedagogicznego, który nadzoruje prace Bolońskich przedszkoli.

W każdym punkcie przedszkolnym realizowana jest podstawa programowa w oparciu o program autorstwa Marii Rościszewskiej-Woźniak „Dobry stary przedszkolaka”. Program ten zakłada głównie naukę przez doświadczanie i rozwijanie kreatywności, dzieci nie korzystają z podręczników, wykorzystuje się pracę metodą projektów – dzieci same pracują, a nauczyciele są bardziej czujnymi obserwatorami. Przypomina to sposób nauczania opisany przez Sobotkę w Reggio Emilia we Włoszech⁷.

Finansowanie: POKL i co dalej?

Największym wyzwaniem samorządów było pozyskanie środków finansowych na utworzenie innych form wychowania przedszkolnego. Przystosowanie, wyposażenie i utrzymanie lokali, zatrudnienie

⁷ Sobotka A. (2012), Edukacja przedszkolna w Europie (Francja, Włochy, Szwecja).

kadry nauczycielskiej, opłacenie pracowników niepedagogicznych niosło ze sobą wysokie koszty. Niestety wiele gmin wiejskich nie posiadało odpowiednich środków w swoim budżecie. Szansą na zmianę okazała się możliwość pozyskania środków w Unii Europejskiej. Samorząd nie musiał martwić się o pensje nauczycielskie, wyposażenie placówek, organizację zajęć dodatkowych. Wszystkie wydatki pokrywane były z EFS. Niestety po ustaniu finansowania gminom nie udawało się zapewnić ciągłości innych form i były zmuszone zamykać placówki. Tak powstawały „przedszkola na czas określony”, czyli inne formy wychowania przedszkolnego, które swoje lata rozkwitu zawdzięczają środkom z EFS.

Przykładem gminy, w której rozwój edukacji przedszkolnej zapewniły tymczasowe środki z POKL jest Suchy Dąb. Ze środków unijnych finansowane są pensje nauczycieli, wyposażenie szkół, dodatkowe zajęcia, a także dowóz dzieci do szkół. Nauczyciele zatrudnieni są na umowę o pracę, jednak, na warunki pracy nie mogą narzekać, mimo że nie chroni ich Karta Nauczyciela, ich pensje są porównywalne z zarobkami nauczyciela dyplomowanego. Również asystent nauczyciela otrzymuje wysokie wynagrodzenie. Wydatki jakie ponoszą rodzice to ubezpieczenie oraz zakup książek, łącznie ok 100 zł rocznie.

Po zakończeniu finansowania gmina stanie przed dylematem dalszego prowadzenia punktów przedszkolnych. Planowane jest utworzenie zespołu szkolno-przedszkolnego, nie zapewni on jednak miejsca wszystkim zainteresowanym dzieciom.

Miejsko-wiejska gmina Sokółka na dofinansowanie z EFS czekała ponad rok. Wiceburmistrz miasta przygotował odpowiedni projekt, który został przyjęty. Tak przez trzy lata, składając kolejne wnioski gmina pozyskiwała środki unijne na prowadzenie raz punktów, a innych razem zespołów przedszkolnych. Do współpracy weszły nawet sąsiednie gminy. Niestety za czwartym razem gmina usłyszała odmowę, ponieważ kryterium dostępu nie zostało spełnione (60 proc. dzieci było już objętych opieką przedszkolną).

„burmistrz od początku wiedział, że po zakończeniu projektu gmina weźmie na siebie obowiązek finansowania innych form wychowania przedszkolnego(...). Po trzech latach projektów unijnych społeczeństwo na tyle dojrzało, że byłby protest, gdybyśmy chcieli zlikwidować opiekę przedszkolną”

Za uchwałą rady gminy burmistrz postanowił kontynuować prowadzenie innych form. Punkty zostały przekształcone w zespoły wychowania przedszkolnego, prowadzone cztery godziny dziennie, cztery dni w tygodniu. Koszty prowadzenia zespołów, jakie spoczęły na gminie to pensja nauczycieli, zajęcia

z logopedii oraz zajęcia dla rodziców finansowane ze środków na przeciwdziałanie uzależnieniom. Obecnie na terenie gminy wszystkie zespoły wychowania przedszkolnego mieszczą się w szkołach podstawowych w specjalnie wyposażonych na ten cel salach⁸, dzięki czemu samorząd nie ponosi dodatkowych kosztów utrzymania innych form. Należy tu jednak zaznaczyć, że Sokółka jest gminą mieszaną i w jej budżecie udało się znaleźć fundusze na finansowanie w całości opieki przedszkolnej.

W innej sytuacji znalazła się gmina wiejska Głuchów. Po okresie dofinansowania gmina nie mogła przejąć obowiązku prowadzenia punktów przedszkolnych. Wójt zwrócił się z prośbą do rodziców o utworzenie stowarzyszeń, które przejmą na siebie obowiązek prowadzenia punktów przedszkolnych. Zorganizowane zostały szkolenia dla rodziców, pokazano im przykłady dobrych praktyk. Udało się. Przy każdej szkole podstawowej w każdej wsi, zawiązały się stowarzyszenia rodziców, które do dziś prowadzą publiczne punkty przedszkolne. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty otrzymują one dotację z gminy w wysokości 40 proc. sumy ponoszonej na jedno dziecko w przedszkolu gminnym. Suma ta starcza na wynagrodzenia nauczycieli i drobne remonty. Wkład własny stowarzyszenia to symboliczna składka 12 zł rocznie. Dodatkowo fundusze pozyskiwane są od lokalnych przedsiębiorców, banku spółdzielczego, czy kaptolowego. Rodzice dzieci uczęszczający do punktów przedszkolnych nie ponoszą żadnych dodatkowych opłat.

Podsumowanie

Rola, priorytety, organizacja i finansowanie innych form wychowania przedszkolnego w opisanych samorządach mają wiele cech wspólnych. Wszystkie trzy gminy jako atuty innych wymieniły:

- rozwój kompetencji szkolnych i społeczno-emocjonalnych,
- wzrost świadomości mieszkańców terenów wiejskich w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych,
- motywujący wpływ środków POKL na tworzenie innych form wychowania przedszkolnego.

Każda z trzech gmin prezentuje inną postawę, która sprzyja efektywnemu prowadzeniu tego typu edukacji przedszkolnej. Z jednej strony zorganizowanie nauczycielki w gminie Suchy Dąb, które samodzielnie prowadzą i koordynują sieć punktów przedszkolnych. Silnego lidera w Sokółce, który z dużym wyprzedzeniem zaplanował kontynuację innych form wychowania przedszkolnego po

⁸ Pomieszczenia zostały przygotowane zgodnie z rozporządzeniem MEN, z środków własnych gminy, jeszcze w czasie trwania projektów unijnych.

ustaniu finansowania ze środków POKL. I wreszcie świadomych rodziców z Głuchowa, którzy utworzyli stowarzyszenia i samodzielnie prowadzą punkty przedszkolne.

Każda z gmin poproszona została o określenie w jednym zdaniu, co składa się na ich sukces. Koordynatorki z Suchego Dębu wymieniły dobry biznesplan i podział obowiązków w zespole prowadzących, wiceburmistrz Sokółki wskazał na przyszłościowe myślenie i jasne stawianie celów. Oba te składniki sukcesu zostały wymienione przez rodziców z Głuchowa, podkreślili również, że bardzo ważna jest współpraca organu prowadzącego inną formę wychowania przedszkolnego z samorządem.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Załącznik 1.

Kwestionariusz ankiety dla rodziców

Ankieta została skonstruowana w celu zebrania materiału na temat działania Klubu Przedszkolaka, współpracy z rodzicami, członkami rodzin dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

Badania są anonimowe, ich wyniki mogą pomóc organowi prowadzącemu, szkole, nauczycielowi w ukierunkowaniu jego pracy, a tym samym stworzyć lepsze warunki dla rozwoju dziecka. Ankieta wykorzystana zostanie w sprawozdaniu dotyczącym opieki przedszkolnej w gminie Sokółka.

Bardzo proszę o pełną szczerłość w udzielaniu odpowiedzi (właściwą odpowiedź należy zaznaczyć znakiem x, ankieta wielokrotnego wyboru).

1. Czy Klub Przedszkolaka, do którego uczęszcza dziecko spełnia Pani/Pana oczekiwania?

☐ tak, jestem zadowolona/y

☐ jestem, ale mam pewne zastrzeżenia:

jaki.....

☐ nie jestem zadowolona/y

ponieważ.....

.....

2. Co najbardziej Pani/Panu podoba się w Klubie Przedszkolaka?

☐ dobra organizacja i opieka nad dzieckiem

☐ wyposażenie Klubu w zabawki i pomoce dydaktyczne

☐ nabyte w przedszkolu umiejętności dziecka

☐ zadowolenie dziecka

3. Jak oceniają pozostali członkowie Pani/Pana rodziny działanie Klubu Przedszkolaka?

☐ bardzo dobrze

☐ dobrze

☐ dostatecznie

☐ źle

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4. Czy Babcie/dziadkowie zaangażowani są w działanie Klubu Przedszkolaka, uczestnicząc w organizowanych spotkaniach okolicznościowych z wnukami?

☐ tak

☐ nie

5. Czy Babcie/dziadkowie są zadowoleni, że wnuki/czki uczęszczają do Klubu Przedszkolaka?

☐ tak

☐ nie

Sokółka, dn. 10.10.2011r.

Bardzo dziękuję za wypełnienie ankiety.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

www.ore.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

